

RZECZNIK PRAW OBYWATELSKICH

Warszawa, 6/09/2018

Adam Bodnar

V.510.38.2018.BA

**Pani
Gertruda Uścińska
Prezes Zakładu Ubezpieczeń
Społecznych**

ul. Szamocka 3, 5
01 – 748 Warszawa

Szanowna Pani Prezes

W związku z otrzymywanymi skargami obywateli, powziąłem wiadomość o problemie, dotyczącym nieprawidłowości w dokonywaniu przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych (dalej: ZUS) potrąceń w trakcie trwającego postępowania upadłościowego wobec osób fizycznych nieprowadzących działalności gospodarczej, tzw. upadłości konsumenckiej.

W celu ustalenia, czy wskazany problem wystąpił jednostkowo, czy też ma charakter generalny, zwróciłem się do kilku wydziałów upadłościowych sądów rejonowych, zlokalizowanych w różnych regionach kraju. Z otrzymanych odpowiedzi¹ jednoznacznie wynika, że wskazane nieprawidłowości występują w wielu sprawach, niezależnie od zlokalizowania sądu upadłościowego, a w konsekwencji Oddziałów ZUS.

Z pism przewodniczących wydziałów sądów upadłościowych wynika, że w przypadku braku szczególnych przesłanek do wyższego potrącenia, co do zasady potrącenie nie powinno przekraczać 25% świadczenia. Natomiast w praktyce zdarzają się sytuacje, gdy ZUS dokonuje potrącenia w wyższym zakresie, niż jest to dopuszczalne. Niewłaściwe potrącenia dotyczyły świadczeń emerytalnych i rentowych. Nadto, zdarzały się również takie przypadki, że ZUS dokonywał w ramach jednego postępowania, prowadzonego wobec jednego upadłego, różnych potrąceń w poszczególnych miesiącach, przy niezmienionych przesłankach.

Problemem okazuje się nie tylko nieprawidłowe określenie wysokości dokonywanych potrąceń, lecz również błędny sposób jej obliczania przez ZUS. Niektóre

¹ W załączeniu przekazuję – do służbowego wykorzystania – zanonimizowane kopie otrzymanych pism.

Oddziały ZUS dokonują owego obliczenia od kwoty brutto, inne zaś od wartości netto świadczenia.

Z treści odpowiedzi wynika też, że problem potrąceń na rzecz masy upadłości ze świadczeń wypłacanych przez ZUS występuje niemal we wszystkich Oddziałach ZUS, w których po raz pierwszy rozpoznawano przypadek ogłoszenia upadłości osoby pobierającej świadczenia. W ocenie sądów, taka sytuacja wynika najprawdopodobniej z braku właściwych procedur, zaznajamiających pracowników ZUS z wytycznymi odnośnie do właściwej praktyki.

Powyższe implikuje konieczność podejmowania interwencji przez sędziów-komisarzy i syndyków oraz skierowania wystąpień do Oddziałów ZUS ze wskazaniem konieczności uwzględniania obowiązujących przepisów prawnych. Taka sytuacja nie tylko narusza prawa obywatelskie upadłego, lecz znacząco wpływa na wydłużenie postępowania upadłościowego. Niepotrzebnie też angażuje sądy upadłościowe, znacznie obciążone pracą wskutek wpływającej coraz większej liczby wniosków o ogłoszenie upadłości osób fizycznych nieprowadzących działalności gospodarczej.

Zgodnie z przepisami ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. z 2018 r. poz. 1270, dalej: UoFUS), ze świadczeń pieniężnych określonych w ustawie – po odliczeniu składki na ubezpieczenie zdrowotne oraz zaliczki i innych należności z tytułu podatku dochodowego od osób fizycznych – potrąceniu podlegają należności enumeratywnie wymienione w art. 139 UoFUS.

Potrącenia mogą być dokonywane w różnej wysokości, w zależności od rodzaju należności (od 25% do 70% kwoty emerytury lub renty – art. 140 UoFUS).

Stosownie do brzmienia art. 140 ust. 1 UoFUS, co do zasady, potrącenia, o których mowa w art. 139, mogą być dokonywane, z zastrzeżeniem art. 141, w następujących granicach:

- 1) świadczeń alimentacyjnych, o których mowa w art. 139 ust. 1 pkt 3 - do wysokości 60% świadczenia;
- 2) należności egzekwowanych związanych z:
 - a) odpłatnością za pobyt w domach pomocy społecznej,
 - b) odpłatnością za pobyt w zakładach opiekuńczo-leczniczych,
 - c) odpłatnością za pobyt w zakładach pielęgnacyjno-opiekuńczych,do wysokości 50% świadczenia;
- 3) innych egzekwowanych należności - do wysokości 25% świadczenia.

Pozostałe ustępy wskazanego przepisu, regulują inne szczegółowe przypadki, także przy powstaniu zbiegu potrąceń.

W myśl art. 141 UoFUS, wprowadzone zostały dodatkowe ograniczenia w wysokości potrąceń, tzw. kwota wolna od potrąceń, wyrażona kwotowo. Nowe rozwiązanie zastąpiło dotychczasowy sposób obliczania wysokości potrącenia (procentowo określona kwota najniższej emerytury lub renty). W zależności od rodzaju potrącanych należności, kwota ta wynosi: 500 zł, 825 zł, 660 zł, 200 zł.

W świetle powyższego, na podstawie art. 14 pkt. 2 ustawy z dnia 15 lipca 1987 r. o Rzeczniku Praw Obywatelskich (Dz. U. z 2017 r. poz. 958 z późn. zm.), zwracam się z uprzejmą prośbą o podjęcie działań – w ramach posiadanych kompetencji – zmierzających do zapewnienia jednolitej i prawidłowej praktyki wszystkich Oddziałów ZUS w zakresie realizacji potrąceń ze świadczeń emerytalnych i rentowych, w trakcie trwającego postępowania upadłościowego wdrożonego wobec osób fizycznych nieprowadzących działalności gospodarczej.

Z wyrazami szacunku

(podpis na oryginale)

Zał. 6 szt.